

Що сталося з Обамою?

Збігнев БЖЕЗІНСЬКИЙ,
американський політолог і
державний діяч

Невже Обама виявився втягнутим у сирійський конфлікт через свою надмірну слабкість і невміння відстояти статус-кво? Що сталося з президентом Обамою і чому ми опинилися в такому становищі?

Збігнев Бжезінський: Я не можу займатися ні психоаналізом, ні переглядом історії в будь-якому вигляді. Безумовно, перед ним стоїть складна проблема, але ця історія має темний бік. Замисліться над вибором моменту. Наприкінці 2011 р. в Сирії розпочалися повстання, викликані посухою та підбурювані двома добре відомими на Близькому Сході авторитарними державами – Катаром і Саудівською Аравією.

Президент США негайно виступив із заявою, що Асад повинен піти, очевидно, не зробивши нічого конкретного для того, щоб втілити це в життя. Пізніше, навесні 2012 р. – до речі, у рік виборів – в одній викривальній статті в «Нью-Йорк таймс» від 24 березня 2012 р. йшлося, що ЦРУ під керівництвом генерала Петреуса починає масштабну кампанію, покликану підтримати Катар і Саудівську Аравію і якось «прив'язати» їх до Туреччини. Чи був це стратегічний розрахунок? Чому ми всі раптом вирішили, що Сирія повинна бути дестабілізована і її уряд повалено? Чи було це коли-небудь роз'яснено американському народу? Потім у другій половині 2012 р., особливо після виборів, хвиля конфлікту повертається пев-

У минулому Збігнев Бжезінський був радником Президента США Джиммі Картера з національної безпеки. Сьогодні він консультант і член правління Центру стратегічних і міжнародних досліджень, а також старший професор Школи перспективних міжнародних досліджень при Університеті Джона Хопкінса. Інтерв'ю, яке взяв у нього провідний редактор американського журналу «Національний інтерес» Джейкоб Хайльбрунн, безсумнівно, зацікавить нашого читача. «З.С.» висловлює подяку журналу «Россия в глобальной политике» за право публікації цього матеріалу, присвяченого діям США в Сирії.

ною мірою проти повстанців. І стає очевидним, що не всі з них настільки вже «демократичні». І в результаті починається перегляд усієї політики. Я вважаю, що ці речі повинні бути роз'яснені, щоб ми могли мати більш глибоке розуміння того, якою є мета політики США.

Історично ми часто допомагали рухам повстанців: як приклад можна навести Нікарагуа, Афганістан і Анголу. Якщо ви є неоконсерватором або ліберальним яструбом, то скажете, що це фактично надання допомоги силам, які скидають диктатора. Тоді що поганого у втручанні з гуманітарних причин?

Збігнев Бжезінський: У принципі у втручанні на цій підставі нічого поганого немає. Однак, я вважаю, що перш ніж діяти, слід оцінити всі пов'язані з цим ризики. У Нікарагуа ризики були порівняно невеликі, урахувавши домінуюче становище США в Центральній Америці та відсутність будь-якого серйозного доступу в цю країну з боку суперників ззовні. Що стосується Афганістану, то, вважаю, ми знали, що могли виникнути проблеми з боку Пакистану, проте повинні були це зробити з огляду на події 11 вересня. Однак, якщо говорити про мене

особисто, я дав відповідну пораду тодішньому міністрові оборони Дональду Рамсфельду, коли разом із деякими іншими експертами надавали консультації щодо рішення йти в Афганістан. Моя порада була такою: ідіть туди, «вибивайте» талібів, а потім повертайтеся. Я вважаю, що проблема з Сирією полягає в тому, що вона потенційно може мати дестабілізуючий вплив із далекосяжними наслідками, зокрема, треба мати на увазі вразливість Йорданії, Лівану, можливість того, що Ірак дійсно стане частиною більш широкого конфлікту між сунітами та шіїтами і що може виникнути серйозне зіткнення між нами й іранцями. Я вважаю, що ставки є вищими і ситуація набагато менш передбачуваною і, безумовно, не дуже піддається ефективному утриманню тільки в межах Сирії за допомогою американської потужності.

Чи не є ми фактично свідками сповільненої ланцюгової реакції? Мрія неоконсерваторів, коли вони вступили в Ірак, полягала у створенні «ефекту доміно» на Близькому Сході, в умовах якого ми могли б повалити один режим за іншим. Такий, по суті, похмурий сценарій реалізації цього сподівання?

Збігнев Бжезінський: Так, це можливо. Вони сподіваються, що в деякому сенсі Сирія могла б компенсувати те, що спочатку сталося в Іраку. Однак, на мій погляд, нам варто враховувати той факт, що в цьому конкретному випадку регіональна ситуація в цілому відрізняється більшою нестабільністю, ніж у момент вторгнення до Іраку, і, можливо, ті, хто приймав це рішення, піддалися впливові ідеї, яку поділяють деякі праві в Ізраїлі, яка полягає в тому, що стратегічним планам Ізраїлю найбільше відповідає дестабілізація ситуації в усіх країнах – його найближчих сусідах. На мою думку, ця ідея є довгостроковою формулою катастрофічного розвитку для Ізраїлю подій, оскільки її побічним продуктом, якщо вона реалізується, стане втрата Америкою свого впливу в регіоні, причому Ізраїль зрештою опиниться наодинці з усіма проблемами. Навряд чи це добре для Ізраїлю і, – що я вважаю ще більш важливим, оскільки дивлюся на проблеми з точки зору американських національних інтересів, – це не так уже добре і для нас.

Ви вважаєте, що Америці слід більш наполегливо залучати Китай, Росію та інші держави з метою

досягнення якогось мирного закінчення цієї громадянської війни?

Збігнев Бжезінський: Думаю, якщо це питання ми будемо вирішувати лише з росіянами (що, на мій погляд, змушені робити, оскільки вони частково залучені в цю ситуацію) і якщо робитимемо це, спираючись головним чином на колишні колоніальні держави регіону – Францію і Велику Британію, яких у регіоні по-справжньому ненавидять, то шанси на успіх не такі високі, як у разі, якби ми якимось чином втягнули Китай, Індію і Японію, що зацікавлені в більш стабільному Близькому Сході. Ці країни спільними зусиллями могли б допомогти досягти компромісу, у якому, принаймні зовні, не буде переважаючої, але який міг би дати нам те, що я в різних редакціях пропоную більше року, а саме: у Сирії слід, за підтримки міжнародного співтовариства, провести вибори, у яких могли б брати участь усі бажаючі. Це певною мірою дасть змогу Асаду врятувати обличчя, але може призвести де-факто до домовленості про те, що він пробуде при владі до закінчення терміну його повноважень наступного року, але не буде знову

виставляти свою кандидатуру.

Обама, безумовно, не висловив ентузіазму щодо постачання зброї сирійським повстанцям, він доручив Бену Родсу офіційно повідомити про це. Як Ви гадаєте, наскільки слизьким є цей шлях? Чи вважаєте Ви, що ми рухаємося в напрямі ще більшого американського втручання?

Збігнев Бжезінський: Боюся, ми рухаємося в напрямі неефективного американського втручання, а це навіть гірше. Є обставини, за яких втручання є не найкращим, але й не найгіршим виходом із ситуації. Однак те, про що йдеться, означає, що ми збільшимо обсяги допомоги найменш ефективним силам із тих, що протистоять Асаду. У кращому разі це просто завдасть шкоди нашому авторитетові. У гіршому – наблизить до перемоги групи, налаштовані щодо нас набагато більш вороже, ніж Асад. Досі не розумію, чому ми вирішили у 2011 або 2012 рр. (за випадковим збігом це був рік виборів), що Асад повинен піти.

Чи думаєте Ви, що в разі, якщо в регіоні почнуться ще серйозніші збурення, які супроводжуватимуться зменшенням американ-

ського впливу, то Ізраїль побачить у цьому можливість закріпити досягнуті успіхи чи навіть націлитися на радикальніші завдання, особливо якщо спалахне Йорданія?

Збігнев Бжезінський: На мою думку, можливо, в найближчому майбутньому це призведе до зміцнення «непреступної фортеці Ізраїлю», адже ніхто не буде, так би мовити, стояти на шляху. Однак насамперед це буде кривава бійня (яка по-різному торкнеться різних людей), причому Ізраїль теж зазнає значних втрат. Незважаючи на це, праві будуть вважати, що це необхідно для виживання. Але зрештою регіон із таким рівнем напруженості неможливо контролювати, навіть якщо це спробує зробити Ізраїль із його ядерною зброєю. Це лише обернеться для останнього тим, чим для нас оберталися деякі з воєн, тільки ще масштабніше. Таке прагнення призведе до втрат, втоми, апатії, деморалізації, до еміграції кращих і найбільш прогресивних представників суспільства, а потім спровокує катаклізм, суть якого ми не можемо зараз передбачити, оскільки не знаємо, у кого, коли і які будуть можливості. Крім того, Іран зовсім близько. Можливо, у нього є певний ядерний потенціал. Припустімо, Ізраїль покінчить із цією проблемою. А як щодо Пакистану та інших країн? Ідея про те, що навіть дуже сильна та мотивована країна, але з населенням усього шість мільйонів, може контролювати цілий регіон, – це не більше ніж навіжена мрія.

Ви зараз начебто на боці опозиції. Серед представників інтелігенції і в засобах масової інформації

чуємо, що голоси ліберальних «яструбів» і неоконсервативного масового ентузіазму начебто мають перевагу, а моралістичний заклик до дій у Сирії базується на емоціях. Чому, на Вашу думку, навіть після фіаско в Іраку дискусії на тему зовнішньої політики залишаються в Америці досить однобокими?

Збігнев Бжезінський: (сміється) Думаю, Ви знаєте відповідь краще за мене. Однак можу висловити теорію. Америка – високотимотивована, добра країна. Вона керується благими прагненнями. Але це також країна з украй спрощеним розумінням справ у світі, з усе ще великою впевненістю у своїй здатності домінувати, у разі необхідності за допомогою сили. Я вважаю, що в складній ситуації спрощені рішення, запропоновані або демагогами, або людьми, які розумні лише тоді, коли дають поради, – це те, на що маси можуть купитися. Припускаючи, що ще кілька тих чи інших військових кампаній принесуть бажаний результат і що це буде перемогою потрібної справи, але не маючи повного розуміння прихованих складнощів, які засмокчуть нас усе глибше і глибше. Зрештою ми будемо втягнуті у велику регіональну війну, причому цей регіон буде навіть більш ворожим для нас порівняно з нинішнім ставленням до США багатьох арабів. Це стало б для нас катастрофою. Однак середній американець, який насправді мало цікавиться світовими справами, не зрозуміє цих ризиків. Наша країна – це країна з благими намірами, але з поганими знаннями і при цьому мало досвідчена у світових питаннях.